

Динаміка потреб студентів у структурі професійної спрямованості студентів-психологів

Н.Б.Іванцова. Динаміка потреб студентів у структурі професійної спрямованості студентів-психологів. У статті розглянуто потреби як основні детермінанти активності. Описано становлення індивіда як особистості у процесі соціалізації, що супроводжується трансформацією його потреб. Роз'яснено призначення процесу соціалізації у забезпеченні розвитку і вдосконаленні потреб, перехід їх на якісно вищий рівень розвитку особистості. Розглянуто потреби як змістовні елементи мотиваційної сфери індивіда, що передбачає їхнє вивчення у відносно цілісній представленості. Роз'яснено відбір у перелік потреб, включених в опитувальник для емпіричного вивчення: потреба у гарних матеріальних умовах життя; сексуальному задоволенні; у правопорядку і безпеці життя; релігійній вірі; моральна потреба (у доброті, співчутті, чесності); потреба у спілкуванні, дружбі, створенні родини, естетична потреба (сприймати красу світу, людей і творити її); потреба у творчій діяльності (технічній, художній, науковій), соціальному визнанні, політичних знаннях і діяльності; знаннях; праці; самореалізації себе як особистості (у професійній та іншій сферах).

Ключові слова: задоволена потреба, особистий і суспільний характер потреби, потреба, соціалізація, трансформація потреб.

Н.Б.Іванцова. Динамика потребностей студентов в структуре профессиональной направленности студентов-психологов. В статье рассмотрены потребности как основные детерминанты активности. Описано становление индивида как личности в процессе социализации, сопровождается трансформацией его потребностей. Разъяснено назначение процесса социализации в обеспечении развития и совершенствования потребностей, переход их на качественно более высокий уровень развития личности. Рассмотрено потребности как смысловые элементы мотивационной сферы индивида, что предусматривает их изучение в относительно целостном представлении. Разъяснено о выборе в перечень потребностей, включенных в опросник для эмпирического изучения.

Ключевые слова: удовлетворенная потребность, личный и общественный характеры потребностей, потребность, социализация, трансформация потребностей.

Постановка проблеми. Людські потреби, що є джерелом активності, дуже мінливі і різноманітні. Їхній аналіз свідчить про

те, що у процесі задоволення вони змінюються, збагачуються і зростає їхня кількість. Причиною цього є незавершеність вигляду продукту людської діяльності, який постійно вдосконалюється і видозмінюється. Це приводить до зміни потреб, які породжують нові форми активності. Потреби людини мають особистий і суспільний характер. Навіть у задоволенні вузькоособистої потреби бере участь багато членів суспільства.

З позиції суб'єкта потреба може розглядатися як основна детермінанта активності, обумовлена сукупністю зовнішніх і внутрішніх чинників його соціального буття, як об'єктивне протиріччя між орієнтаціями суб'єкта і реальними умовами його життєдіяльності. Задоволена потреба – свідчення певних досягнень особистості, що супроводжуються, як правило, позитивними емоціями. У цьому плані процес задоволення потреб виступає як самостійна цінність для особистості (Б. І. Додонов, А. Г. Здравомислов).

Отже, призначення процесу соціалізації полягає у тому, щоб забезпечити розвиток і вдосконалення потреб, перехід їх на якісно вищий рівень розвитку особистості. Ускладнення, що відбувається у процесі соціалізації, діяльності індивіда, призводить до того, що, як пише А. Г. Здравомислов, “духовні прагнення”, принципи, норми моральності відносяться не стільки до сфери дії інтересів, скільки до сфери цінностей. Стимули і причини людської діяльності отримують тут подальший розвиток: потреби, перетворені в інтереси, у свою чергу, “перетворюються” у цінності” [2, с. 160].

Становлення індивіда як особистості у процесі соціалізації супроводжується трансформацією її потреб. Якщо виходити з поглядів З. Фрейда, на початкових етапах соціалізації індивіда потреби реалізуються підсвідомо на рівні відчуттів через наслідування, інтуїцію, ідентифікацію. Раціональні початки, на думку З. Фрейда, істотної ролі у регуляції потреб не відіграють [8].

Мета статті – дослідження динаміки потреб студентів у структурі професійної спрямованості студентів-психологів.

У міру посилення нормативно-ціннісних основ у регуляції свідомості і діяльності індивіда відбувається трансформація первинних біологічних потреб у соціокультурні. Внаслідок цього розгляд потреб як змістовних елементів мотиваційної сфери індивіда передбачає їхнє вивчення у відносно цілісній представленості.

Результати теоретичного аналізу підходів до обраної нами теми. Серед відомих у психологічній науці спроб класифіка-

ції потреб особливої уваги заслуговують концепції, розроблені Г. Мюрреєм та А. Маслоу.

Згідно з Г. Мюрреєм, потреба індивіда являє собою такий психічний конструкт, що “надає певну спрямованість зовнішньої поведінки...” [9, с. 23]. В уявленні Г. Мюррея індивід має свідомий потенціал, що дозволяє йому не обмежуватися реакцією на вплив зовнішнього середовища, а активно створювати нові ситуації для творчої взаємодії. Взаємодія між потребами індивіда і тиском з боку соціального середовища – ключове поняття концепції Г. Мюррея. На підставі викладеного підходу ним здійснена докладна класифікація потреб, яка включає у себе перелік із двадцяти найменувань. Згідно з Г. Мюрреєм, основним принципом класифікації виступає максимально велике число змінних, що дозволяють достатньо повно відобразити структуру людських потреб.

Фактично протилежна позиція при розробці цієї проблеми характерна для А. Маслоу. Він заперечував саму принципову можливість виявити весь спектр потреб індивіда, “перелічити й каталогізувати людські потреби та бажання” [5, с. 65]. На його думку, це пояснюється не тільки наявністю нескінченної безлічі постійно змінюваних потреб, а й їхнім тісним взаємозв’язком і взаємопереплетенням. Систематизація останніх можлива, згідно з А. Маслоу, на основі виділення інтегративних базових потреб, що відбивають специфіку їхнього впливу на особистісне становлення індивіда. Від потреб необхідності до потреб розвитку – такою, з погляду А. Маслоу, повинна бути ієрархія базових потреб.

А. Маслоу запропонована класифікація потреб, що включає п’ять основних рівнів:

I – фізіологічні потреби;

II – потреби у безпеці;

III – потреби у соціальній належності;

IV – потреби у визнанні і повазі;

V – потреби у самоактуалізації і самореалізації [5, с. 399].

З позиції А. Маслоу, прагнення до задоволення кожного наступного рівня потреб виникає у людини тоді, коли задоволені попередні потреби. Разом з тим, послідовне сходження по щаблях потребової піраміди – доля далеко не кожного. Більшість людей задовольняється частковими потребами, залишаючись на нижніх щаблях піраміди. Тільки для незначної їхньої частини властива орієнтація на потреби вищого порядку. Поняття самоактуалізації, згідно А. Маслоу, виступає інтегративною ка-

тегорією, що включає у себе такі характеристики особистості: постійний розвиток свого інтелектуального і духовного потенціалу, максимальну реалізацію своїх творчих можливостей у професійному й іншому видах діяльності.

Отже, А. Маслоу порушив питання про домінанту в індивіда певного типу потреб, що і забезпечує спрямованість його поведінки і діяльності. Це твердження може, на наш погляд, продуктивно використовуватися при вивченні структури потреб певних соціальних груп, у тому числі студентства. Варто підкреслити, що запропонована А. Маслоу класифікація потреб, при всіх наявних у ряді досліджень модифікаціях, довела свою високу репрезентативність (Н. А. Корнієнко, С. С. Сагайдак).

Виклад основного матеріалу. Керуючись вищезгаданими доведеннями, ми вважаємо за доцільне при дослідженні структури потреб студентів звернутися до ідеї А. Маслоу про необхідність класифікації потреб на основі інтегративного підходу.

На підставі проведеної за допомогою методу експертної оцінки процедури відбору у перелік потреб, уключених в опитувальник для емпіричного вивчення, ввійшли: потреба у гарних матеріальних умовах життя; сексуальному задоволенні; у правопорядку і безпеці життя; релігійній вірі; моральна потреба (у доброті, співчутті, чесності); потреба у спілкуванні, дружбі, створенні родини, естетична потреба (сприймати красу світу, людей і творити її); потреба у творчій діяльності (технічній, художній, науковій), соціальному визнанні, політичних знаннях і діяльності; знаннях; праці; самореалізації себе як особистості (у професійній та іншій сферах).

Учасникам опитування потрібно було оцінити ступінь особистісної значущості для себе кожної з представлених в опитувальнику потреб за такими критеріями: “дуже значуща”, “частково значуща”, “зовсім не значуща”. Для визначення ієрархії оцінюваних потреб обчислювався усереднений ранг у такий спосіб. Позиції “дуже значуща” давався ранг 3; “частково значуща” – ранг 2; “зовсім не значуща” – ранг 1. Усереднений ранг обчислювався за формулою:

$$r = \frac{n_1 \times 3 + n_2 \times 2 + n_3 \times 1}{n_1 + n_2 + n_3},$$

де n_1 , n_2 , n_3 – відсоток досліджуваних, які дали відповіді “дуже значуща”, “частково значуща”, “зовсім не значуща”.

Емпіричне вивчення потреб студентів проводилося нами у два етапи. На першому етапі у якості досліджуваних виступали

460 студентів перших курсів, представників двох університетів: Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського та Харківської державної академії залізничного транспорту. Призначення цього етапу дослідження полягало у виявленні співставлення потреб у цієї категорії студентів з урахуванням їхніх особистісних і професійних орієнтацій у довузівський період і період первинної адаптації у виші. На другому етапі у дослідженні взяли участь 438 студентів I–IV курсів, представники обох університетів. Ставилося завдання вивчити структурно-динамічні особливості проявів потребової сфери студентів в основний період навчання у ВНЗ.

Порівняльний аналіз ієрархії потреб студентів-першокурсників по вибірках у першому і другому етапах підтвердив стійко повторювану послідовність їхніх проявів. Дослідження тісноти зв'язку між даними вибірками, проведене за допомогою коефіцієнта рангової кореляції Спірмена, дозволило встановити наявність позитивної, статистично значущої кореляції ($r_s = 0,88$ при $p \leq 0,001$).

Згідно з отриманими даними, на перше місце в ієрархії потреб виходить потреба у самореалізації себе як особистості: ($r = 2,76$). Встановлено послідовне зростання її значущості у міру переходу студентів на старші курси (відповідно: I курс – $r = 2,73$; II – $r = 2,76$; III – $r = 2,77$; IV – $r = 2,78$) (табл. 1). Виявлено тісний зв'язок між цією потребою й успішністю: у студентів-відмінників вона на 16% вища, ніж у тих, хто навчається переважно на “задовільно”. Виявлена тенденція пріоритетної значущості потреби відбутися як особистість, виявити свою індивідуальність, що є досить новою тенденцією для молоді (Е. Б. Тесля).

Таблиця 1
Динаміка рангових значень потреб студентів I–IV курсів

Потреба	Курс навчання				Усереднений ранг
	I	II	III	IV	
Потреба у самореалізації себе як особистості	2,73	2,76	2,77	2,78	2,76
Потреба у гарних матеріальних умовах життя	2,73	2,74	2,76	2,77	2,75
Потреба у спілкуванні	2,75	2,74	2,74	2,73	2,74
Потреба у знаннях	2,72	2,71	2,70	2,71	2,71
Потреба у правопорядку і безпеці життя	2,69	2,69	2,70	2,70	2,69
Потреба у соціальному визнанні	2,53	2,57	2,57	2,59	2,57
Моральна потреба	2,56	2,55	2,55	2,56	2,56

Потреба у сексуальному задоволенні	2,49	2,49	2,49	2,50	2,49
Естетична потреба	2,47	2,48	2,48	2,48	2,48
Потреба у створенні родини	2,45	2,45	2,46	2,48	2,46
Потреба у праці	2,27	2,27	2,27	2,29	2,28
Потреба у творчій діяльності	2,25	2,24	2,25	2,25	2,25
Потреба у політичних знаннях і діяльності	1,87	1,85	1,85	1,85	1,86
Потреба у релігійній вірі	1,85	1,85	1,83	1,83	1,84

Другу позицію займає потреба у гарних матеріальних умовах життя ($r = 2,75$). Її пріоритет також цілком можна пояснити: на сучасному етапі розвитку суспільства все більше стверджується поняття про те, що гідне життя людини – це відповідний матеріальний рівень, що обумовлює можливість реалізації інших потреб. Процес соціалізації студентів в умовах ВНЗ супроводжується наростанням значущості вказаної потреби: менш значуща вона для першокурсників ($r = 2,73$) і більш значуща для студентів IV курсу ($r = 2,77$). Для більшості опитаних характерні розумні, здорові форми задоволення матеріальних потреб.

Вибіркові бесіди зі студентами показали: основна частина з них – супротивники незаконних способів збагачення. Одночасно з'ясувалося, що 13,8% усіх опитаних вважають це нормальним явищем. Аналіз відповідей на питання: “Як Ви ставитеся до споживацтва (захоплення речами) серед молоді?” показав: частка тих, хто вкрай негативно ставиться до цього явища (14,8%), наближається по чисельності до тих, хто приймає його як належне (15,8%). Сьогодні існує тенденція розвитку суспільства і, як наслідок, проникнення у свідомість студентів ідеології матеріального благополуччя з культом споживчого ставлення до життя, що допускає можливість використання будь-яких засобів для особистого збагачення.

Третю позицію у представленій структурі займає потреба у спілкуванні ($r = 2,74$). У цьому відображаються вікові особливості студентів, оскільки саме у юнацькі роки людина особливо націлена на прихильність, дружбу, любов. У спілкуванні підкріплюється і відчуття власної значущості, відбувається самоствердження особистості. Важливість цієї потреби для життєдіяльності студентів змінюється протягом навчання у ВНЗ. Найбільш висока вона у першокурсників ($r = 2,75$), а далі починає знижуватися (II курс – $r = 2,74$, III – $r = 2,74$, IV – $r = 2,73$). Дійсно, для студентів I курсу важливо вписатися у складну структуру нового для них вузівського колективу; це час інтенсивного пошуку дру-

зів, постійного кола спілкування. У міру дорослішання юнака відбувається більш повна реалізація цієї потреби у різних неформальних групах, родин, що, відповідно, знижує її гостроту. У цілому по масиву потреба у спілкуванні найбільш яскраво виражена у дівчат ($r = 2,75$), ніж у юнаків ($r = 2,73$).

Наступну позицію займає потреба у знаннях ($r = 2,71$). Виявлено специфічні особливості її прояву залежно від ряду чинників. У першокурсників значущість цієї потреби вища ($r = 2,72$), ніж у середньому по масиву: у студентів II і III курсів спостерігається зниження показників її значущості (відповідно: $r = 2,71$; $r = 2,70$). На завершальному етапі особистісного і професійного самовизначення відзначається зростання її значення ($r = 2,71$). Трохи вища вона у дівчат, ніж у юнаків (відповідно: $r = 2,71$ і $r = 2,70$).

Нові реалії суспільного буття у сфері політики й економіки істотно актуалізували проблему соціальної захищеності особистості. Рoste усвідомлення самоцінності кожного людського життя і, відповідно, потреби у її безпеці, гарантованої державою. Звідси цілком обґрунтовано, що п'яту позицію у сфері потребових пріоритетів студентів займає потреба у правопорядку і безпеці життя ($r = 2,69$). Студенти цілком усвідомлено вважають, що стабільність і правопорядок у країні – найважливіші складові демократичного громадянського суспільства. Значення цієї потреби проявляється досить стійко протягом усього досліджуваного періоду.

Одним із зовнішніх показників результативності діяльності особистості виступає ступінь її соціального визнання. За даними нашого опитування, усереднений ранг потреби студентів у соціальному визнанні – $r = 2,57$. При цьому старшокурсники оцінюють її вище, ніж студенти молодших курсів (IV курс – $r = 2,59$ проти $r = 2,53$ – I курс). Звертають на себе увагу більш високі показники потреби у визнанні у дівчат, ніж у юнаків (відповідно: $r = 2,59$ і $r = 2,54$). У цьому факті, на наш погляд, проявляються існуючі у суспільстві розходження соціального стану і соціальної активності чоловіків і жінок. Як правило, на тлі більш високої тенденції до отримання визнання, характерної для представниць жіночої статі, реальних успіхів у житті частіше досягають чоловіки.

У процесі соціалізації особистості студента істотну роль відіграє моральна потреба. Завдання забезпечення морального розвитку особистості студента є однією з основних у системі вузівської життєдіяльності. Сучасність висуває підвищені вимоги

до моральної стійкості особистості, що дозволяє їй у складних, найчастіше непередбачених ситуаціях бути готовою приймати гуманні рішення, здійснювати вчинки, що відповідають загальнолюдським нормам моралі. Формування моральних якостей особистості студента обумовлюється не тільки освітою, але і самою системою діяльнісних відносин, у які включена дана особистість.

Не зважаючи на важливість цієї потреби, у цілому по масиву вона займає сьому позицію ($r = 2,56$). У дівчат потреба у добрі, співчутті, чесності у 1,5 рази вища, ніж у юнаків.

Індикатором моральної культури студентів може виступати їхнє ставлення до негативних явищ, які мають місце у сучасному молодіжному середовищі. Ми здійснили спробу виявити їх у ході опитування (табл. 2).

Судячи з отриманих даних, серед студентів переважає негативне ставлення до асоціальних й аморальних явищ. Більш активне неприйняття негативних явищ спостерігається у дівчат, а також у тих, хто вчиться на “добре” і “відмінно” (табл. 3).

Таблиця 2

Ставлення студентів до негативних соціальних явищ, %

Негативні явища	Варіанти відповідей щодо ставлення				
	Вкрай негативно	Негативно, але боротися не збираюся	Байдуже	Вважаю нормальним явищем	Не замислювався
Моральна деградація	61,5	19,3	7,0	1–4	7,4
Безкультур'я	65,5	20,9	6,6	1,6	3,1
Злочинність	76,3	15,5	2,7	2,0	1,5
Алкоголізм	64,2	22,8	7,6	3,0	1,0
Наркоманія	77,1	14,1	4,5	1,9	0,8

Таблиця 3

Ставлення студентів до негативних соціальних явищ залежно від статі й успішності, %

Негативні явища	Опитані студенти				
	Юнаки	Дівчата	Навчаються відмінно	Навчаються добре	Навчаються задовільно
Моральна деградація	55,5	66,7	69,6	61,9	51,8

Безкультур'я	56,9	73,2	68,9	66,6	58,4
Злочинність	72,8	79,3	82,3	76,7	69,6
Алкоголізм	55,4	72,0	67,5	65,1	57,7
Наркоманія	73,7	80,1	80,0	77,5	73,0

Однією з найважливіших складових духовного розвитку студента є естетичні потреби. Через них можна судити про художні смаки й інтереси юнаків, емоційно-почуттєві переживання ними прекрасного і потворного, трагічного і комічного, досконалості і недосконалості, гармонії і дисгармонії предметів і явищ.

Вивчення естетичних потреб у сучасних студентів дає можливість спрямовувати виховний процес на формування у них емоційно-ціннісного ставлення до того соціального середовища, у якому протікає їхня життєдіяльність. Естетичне виховання, поряд з моральним, виступає основою емоційного розвитку особистості студента, її внутрішнього, духовного багатства.

Отримані дані свідчать про те, що потреба у насолоді прекрасним у структурі інших потреб займає дев'яту позицію ($r = 2,48$). Розподіл відповідей за статтю показує більш високу значущість потреби сприймати красу світу у дівчат ($r = 2,49$), ніж у юнаків ($r = 2,46$). Виявлено пряму залежність між розвиненістю у студентів цієї потреби і їхньою успішністю у навчанні.

У нашому дослідженні встановлено, що студенти з високим рівнем розвитку потреби у творчій діяльності звичайно є більш естетично розвиненими людьми. Комбінований розподіл відповідей показав, що у творчо зорієнтованих студентів естетична потреба виражена значно вище, ніж в інших (відповідно: $r = 2,76$ і $r = 2,24$).

Актуальним завданням виховної роботи ВНЗ є підготовка молоді до сімейного життя. Родина як первинна соціально-демографічна спільність – найважливіший інститут соціалізації особистості. С. Д. Лаптенко підкреслює, що “родина була, є й залишиться першоелементом побуту, найважливішим осередком суспільства, органічною потребою самостійної особистості” [4, с. 44]. Сімейні відносини безпосередньо впливають на формування потреб, інтересів і ціннісних орієнтацій людини. Стабільність сімейно-шлюбних відносин залежить від ступеня готовності молодих людей взяти на себе відповідальність за створену родину.

У наш час старше покоління пред'являє багато претензій до молоді у зв'язку з тим, що вона повною мірою не готова до створення стійкої родини. Вказується на неміцність ранніх шлюбів

і пов'язану з цим велику кількість розлучень, збільшення дошлюбних статевих зв'язків, нерозвиненість почуття відповідальності за родину. З'явилося багато неповних родин, загострилися проблеми "відмови" від дітей і народження дитини поза шлюбом. З іншого боку, у суспільній думці наростає занепокоєння з приводу зниження народжуваності і поступового старіння населення. Тому проблема підготовки молоді до створення міцної і морально здорової сім'ї має велике особистісне і державне значення.

Наскільки проявляється потреба у створенні родини у сучасних студентів? По всьому масиву даних усереднений ранг значущості цієї потреби склав $r = 2,46$. Спостерігається природна тенденція зростання потреби у створенні родини від курсу до курсу (див. табл. 1). Значно більше вона виражена у дівчат ($r = 2,45$), ніж у юнаків ($r = 2,42$).

Вивчення ставлення респондентів до створення родини у студентські роки показало, що позитивно до студентського шлюбу, за умови матеріальної забезпеченості, ставиться 58,4% опитаних. Більшість студентів вважають, що колись потрібно створити міцну матеріальну базу родини. Така тенденція сучасної молоді обумовлена соціально-економічними реаліями сьогодення. Негативне ставлення до шлюбу у студентські роки набагато більше у юнаків (17,4% проти 7,7% у дівчат). У міру переходу на старші курси актуалізується тенденція позитивного ставлення до шлюбу. У цьому зв'язку важливе уявлення про оцінку студентами особистісної значущості потреби у сексуальному задоволенні. Згідно з отриманими даними, зазначена потреба займає 8-му позицію в ієрархії потребових пріоритетів ($r = 2,49$).

Висновки. Результати дослідження дозволяють зробити висновок про позитивну орієнтацію студентів на родину як соціальну цінність. Студенти не проти створення родини, готові взяти на себе пов'язані з цим турботи і відповідальність, проте при цьому мають потребу у стартовій матеріальній підтримці як з боку батьків, так і держави. Щоб допомогти їм у підготовці до сімейного життя, доцільне включення у навчальний процес спеціальних курсів з етики і психології сімейного життя, а також проведення організаційно-виховної роботи зі створення необхідних умов для життя і навчання молодих родин.

У результаті дослідження зафіксована пріоритетна значущість потреб, що відбивають професійну спрямованість особистості студентів. Позиційно вона доповнюється близькими за значенням потребами індивідуально-особистісної спрямованості.

Громадянська спрямованість, реалізована посередництвом потребової сфери, стійко займає останню позицію.

Аналіз рангових значень окремих потреб, залежно від курсу навчання, свідчить про незначні коливання показників. Це може бути доказом стійкості потребової сфери студентів. З іншого боку, виявлений стійкий дисбаланс зіставлення представлених типів спрямованості, що зберігається протягом усього основного періоду навчання, і низький ранг значущості громадянської спрямованості є підтвердженням відсутності належного рівня ефективності у забезпеченні цілеспрямованого впливу на професійний розвиток студентів з боку навчально-виховних структур ВНЗ.

Список використаних джерел

1. Додонов Б.И. Потребности, отношения и направленность личности / Б.И. Додонов // Вопросы психологии. – 1973. – № 5. – С. 25-38.
2. Здравомыслов А.Г. Потребности. Интересы. Ценности / А.Г. Здравомыслов. – М.: Политиздат, 1986. – 221 с.
3. Корниенко Я.А. Психологические основы эмоционально-нравственного развития личности / Я.А. Корниенко; под ред. Г.В. Залевского. – Новосибирск : Изд-во НГПУ, 1996. – 379 с.
4. Лаптенко С.Д. Духовно-нравственный мир учащейся молодежи (по материалам социологических исследований) / С.Д. Лаптенко; под ред. М.Н. Хурса. – Минск : ИСПИ, 1999. – 145 с.
5. Маслоу А. Мотивация и личность / А. Маслоу. – СПб.: Изд-во Группа “Евразия”, 1999. – 479 с.
6. Сагайдак С.С. Мотивация деятельности / С.С. Сагайдак. – Минск, 2001. – 207 с.
7. Тесля Е.Б. Формирование профессионального интереса у будущих учителей / Е.Б. Тесля // Педагогика. – 2000. – № 7. – С. 58–63.
8. Фрейд З. Психология бессознательного / З. Фрейд. – М.: Просвещение, 1990. – 447 с.
9. Murray H.A. Explorations in personality New York // Oxford Press, 1938.

Spisok vikoristanih dzherel

1. Dodonov B.I. Potrebnosti, otnoshenija i napravlennost' lichnosti / B.I. Dodonov // Voprosy psihologii. – 1973. – № 5. – S. 25-38.

2. Zdravomyslov A.G. Potrebnosti. Interesy. Cennosti / A.G. Zdravomyslov. – M.: Politizdat, 1986. – 221 s.
3. Kornienko Ja.A. Psihologicheskie osnovy jemocional'no-nravstvennogo razvitija lichnosti / Ja.A. Kornienko; pod red. G.V. Zalevskogo. – Novosibirsk : Izd-vo NGPU, 1996. – 379 s.
4. Laptенок S.D. Duhovno-nravstvennyj mir uchashhejsja molodezhi (po materialam sociologicheskikh issledovanij) / S.D. Laptенок; pod red. M.N. Hursa. – Minsk : ISPI, 1999. – 145 s.
5. Maslou A. Motivacija i lichnost' / A. Maslou. – SPb.: Izd-vo Gruppa "Evrazija", 1999. – 479 s.
6. Sagajdak S.S. Motivacija dejatel'nosti / S.S. Sagajdak. – Minsk, 2001. – 207 s.
7. Teslja E.B. Formirovanie professional'nogo interesa u budushhijh uchitelej / E.B. Teslja // Pedagogika. – 2000. – № 7. – S. 58–63.
8. Frejd Z. Psihologija bessoznatel'nogo / Z. Frejd. – M.: Prosveshhenie, 1990. – 447 s.
9. Murray H.A. Explorations in personality New York // Oxford Press, 1938.

N.B.Ivantsova. The dynamics of students' needs in the structure of students-psychologists professional orientation. The needs as main determinants of activity are considered in the article. The formation of the individual as a personality in the process of socialization is described that is accompanied by means of transformation of its needs. The purpose of the process of socialization in the securing of the development and needs improvement, their transfer to a qualitatively higher level of the development of the personality is clarified. The needs are envisaged as the constituent elements of motivational sphere of the individual that covers their research in the relatively integral representation. The selection on the list of needs that were catalogued into the scale of empiric examination is illustrated: the necessities of good living conditions, sex satisfaction, law and order, security, religious belief, moral standards (kindness, sympathy, honesty), communication need, friendship, starting a family, artistic needs (to perceive the beauty of the world, people), the necessary of a creative activity (technical, artistic, scientific), social acceptance, political knowledge and activity, studies, labor, self-realization (in professional and other areas).

Key words: meeting the needs, personal and public nature of the need, the need, the socialization, the transformation of needs.

Отримано: 15.08.2013 р.